

„... a stratégia alapvető forrása a nemzetet
alkotó emberek értékeiben rejlik”

Henry E. Eccles¹

View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk

brought to you by CORE

provided by Repository of the

Szegő László

Az Amerikai Egyesült Államok stratégiai kultúrája

Az Egyesült Államok globális hatalom. Stratégiai kultúrája jelentős hatást gyakorol stratégiai viselkedésére, ezért fontos megismerni azt a nemzetközi kapcsolatok más szereplőinek is, különösen szövetségeseinek és ellenségeinek. A cikk az amerikai stratégiai kultúra sajátosságait írja le. A szerző valós összefüggéseket azonosít a stratégiai kultúra és az amerikai társadalom értékei között, hangsúlyozva, hogy a stratégiai viselkedés, csupán ezek alapján nem jelezhető előre teljes bizonyossággal.

A háború és a fegyveres konfliktusok elméletét vizsgáló írások legtöbbszörében található utalás a kultúra és a stratégia összefüggésére. Laurie Johnson állapítja meg, hogy Thuküdidész, a peloponnészi háborúról szóló művében politikai és kulturális különbségeket azonosít a városállamok között, ami döntőnek bizonyul a szembenálló felek viselkedésében a háború során.² Közismert és gyakran idézett Szun-Ce megállapítása, ami az ellenség megismerésének fontosságát hangsúlyozza: „... ha ismerjük az ellenséget és ismerjük magunkat is, akkor száz csatában sem jutunk veszedelembe; ha azonban nem ismerjük az ellenséget, csak magunkat ismerjük, akkor egyszer győzünk, másszor vereséget szenvedünk; és ha sem az ellenséget, sem magunkat nem ismerjük, akkor minden egyes csatában feltétlenül végveszély fenyeget bennünket”.³

Mivel az amerikai stratégiai kultúra befolyásolja az Egyesült Államok stratégiai döntéseit, viselkedését, katonai erejének alkalmazását, megismerése egyaránt fontos szövetségesei és ellenségei számára is. Magyar katonák több műveleti területen szolgálnak együtt amerikai katonákkal, gyakran egy kötelékben. A műveletek sikere közös tevékenységüktől függ, ezért a fenti Szun-ce idézetre visszautalva nekünk sem elég csak az ellenséget ismerni.

1 Henry Effingham Eccles (1898–1986) az Egyesült Államok haditengerészetének admirálisa, a Haditengerészeti Akadémia tanára, katonai gondolkodó.

2 Bagby, Laurie M. Johnson, 1994. The Use and Abuse of Thucydides in International Relations. In: International Organisation, vol, 48, no. 1, p. 133.

3 Szun-Ce: A hadviselés törvényei (Szun-Ce Ping-Fa) <http://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm#eloszo> (2014-01-05).

A stratégiai kultúra vizsgálatakor alapfeltétel annak elfogadása, hogy a kultúra – a minket körülvevő környezet egyik dimenziójaként – valamennyi tettünkre hatást gyakorol, beleértve a stratégiai gondolkodást is. A stratégiai kultúra leírására több definíció létezik. A fogalmat először Jack Snyder használta 1977-ben a szovjet és amerikai nukleáris stratégiával kapcsolatban.⁴ Szerinte az „... a nemzeti stratégiai közösségeknek a nukleáris stratégia vonatkozásában, oktatás vagy utánpótlás által megszerzett eszményképeinek, feltételes emocionális válaszainak, és szokásos viselkedésmintáinak összessége”.⁵ Ken Booth a fogalmat kiterjesztette a nukleáris stratégián túlra, miszerint a „... stratégiai kultúra magában foglalja egy nemzet hagyományait, értékrendjét, magatartását, viselkedésmintáit, szokásait, szimbólumait, tetteit és a környezethez való alkalmazkodás, valamint a problémamegoldás sajátos módjait az erővel történő fenyegetés vagy használata vonatkozásában”.⁶ Colin Gray a nemzetek különböző stratégiai viselkedését tanulmányozva, példaként úgy definiálja az amerikai stratégiai kultúrát, mint „... a kultúra, ami azokat a katonai erővel kapcsolatos gondolkodási és cselekvési módokat tartalmazza, amelyek a nemzeti történelmi tapasztalatokból, az önképből, valamint mindazokból az egyedi amerikai tapasztalatokból (földrajzi, politikai filozófiai, civil kulturális, és életviteli) származnak, amelyek az amerikai állampolgárt jellemzik”.⁷

A stratégiai kultúrára vonatkozó elméleteken túl számtalan tanulmány született és születik az egyes nemzetek fegyveres konfliktusok során tanúsított magatartását elemmezve, melyek az egyes országok hadviselési szokásait írják le.⁸ Az angolszász szakirodalomban az ilyen tárgyú értekezések rendszerint „A ... Way of War” címmel jelennek meg, ahol a pontozott vonalra a nemzeti jelző kerül. Jellemzőjük, hogy egyenesen tárgyalják a hadviselés különböző szintjeit.

Elfogadva a fenti amerikai stratégiai kultúra definíciót és azt, hogy a stratégiai döntéseket meghozó elit az amerikai társadalom része, szükséges vizsgálni az Egyesült Államok és állampolgárainak földrajzi, politikai filozófiai, kulturális és életviteli jellemzőit, amelyek sajátos amerikai „embertípust” formáltak.

Az amerikai értékek

Az amerikai társadalom kialakulását jelentősen meghatározó tényező az ország földrajzi elhelyezkedése és az odaérkező telepéseket fogadó viszonylag kedvező körülmények: enyhe éghajlat, szinte korlátlan természeti erőforrások, tér a terjeszkedésre, valamint a védett földrajzi elhelyezkedés. A geostratégiai környezet lehetővé tette a

4 Snyder Jack L., 1977. The Soviet Strategic Culture: Implications for Nuclear Options, R-2154-AF Santa Monica, Calif.: Rand Corporation

5 uo. p. 8.

6 Booth Ken, 1990, The Concept of Strategic Culture Affirmed, in Strategic Power: USA/USSR, szerk. Carl G. Jacobsen, London, The Macmillan Press Ltd. p. 121.

7 Gray Colin S. 1981. National Style in Strategy: The American Example, In: International Security, Vol. 6. No. 2, pp. 21-47.

8 Az Amerikai Egyesült Államokat vizsgálva meghatározó Russel F. Weigley The American way of War című munkája, mely az amerikai polgárháborútól tekinti át az USA fegyveres konfliktusait és azonosítja azok fő jellemzőit, valamint Colin S. Gray The American way of War. Critique and Implications című írása, amelyben 12, az amerikai hadviselésre jellemző tulajdonságot ír le.

telepesek számára, hogy külső behatásoktól mentesen, önálló értékrend szerint alakítsák ki a társadalmukat. A védettséget a történelem visszaigazolta azáltal, hogy a polgárháború óta nem zajlott olyan jelentős katonai konfliktus – beleértve a két világháborút is –, amely érintette volna az észak-amerikai kontinenst. Ezek a tapasztalatok a sérthetetlenség érzésével töltötték el az amerikaiakat.⁹

A viszonylagos elszigeteltség lehetőséget adott egy, az európaiaktól különböző, a liberális demokrácia és a kapitalizmus alapelvein nyugvó nemzeti identitás kialakítására. Az új ideológia – melynek erkölcsi alapját a protestáns etika adta – alapértékei az erény, az egyszerűség és a saját erőre támaszkodás lettek. Mivel az új társadalom kialakítása egy új kezdetre adott lehetőséget, a bevándorlók pedig nem rendelkeztek közös etnikai gyökerekkel egy új ideológia megalkotására volt szükség saját politikai szimbólumokkal. Az amerikai állampolgárt – függetlenül anyanyelvétől, születési helyétől és etnikai hovatartozásától – az alkotmány, az állampolgári eskü, a lobogó, a nemzeti ünnepek, vagyis a nemzeti jelképek önkéntes elfogadása teszi amerikaivá. Ez a nemzeti identitás gyakorlatilag egyet jelent a patriotizmussal.¹⁰

Az új politikai ideológia elterjesztésében jelentős szerepet játszó oktatás és az izolált földrajzi elhelyezkedés egy sajátos sovínisza, etnocentrikus látásmódot hozott létre. Anita Arms esszéjében egy közel-keleti hírszerző tiszt, Archie Roosevelttel visszaemlékezéséből idéz: „... legtöbbünk úgy hiszi, hogy nekünk egy felsőbbrendű szociális és kormányzati rendszerünk van, ami a legjobb a világon, és szerencsések azok, akik merev, régi társadalmukat hátrahagyva csatlakoznak hozzánk. Keveset tudunk ezekről a társadalmakról és még kevésbé értjük őket. Minimális figyelmet szentelünk rájuk...”¹¹

Az amerikai öntudat kialakításában a vallás (különösen a protestantizmus) is jelentős szerepet játszott. A puritán vallásgyakorlat – a vallásszabadság biztosításán túl – az angol római katolikus egyház valamennyi nyomát igyekezett eltüntetni, hangsúlyt helyezve az egyénre, különösen a közvetlen személyes vallásgyakorlatra. Az egyénre helyezett hangsúly tükröződik a szekuláris politikai ideológiában és fontos része lett az új amerikai társadalom alapjának.¹² Több kutató szerint a kálvinista értékrend és életvitel egyensúlyt jelentett a zabolázatlan kapitalizmussal szemben.¹³ Bár a vallás szerepe a szekuláris hatásoknak köszönhetően jelentősen csökkent, a felmérések alapján a nyugati társadalmak között az amerikai még mindig vallásosnak mondható.¹⁴ A stratégiai gondolkodás szempontjából jelentős az egyház hatása a tekintetben, hogy az erkölcs az amerikai politika részévé vált. Így a történelem során

9 Arms Anita M. 1993. Strategic Culture the American Mind, in Essays on Strategy IX, szerk. Thomas C. Gill, Washington, National Defence University Press, p. 4.

10 uo. p. 5.

11 uo. p. 7. Idézet: Archie Roosevelttel 1988, For Lust of Knowing: Memoirs of an Intelligence Officer, Boston, Little, Brown and Company, p. 441.

12 uo. p. 7.

13 uo. p. 8. hiv. Kristol Irving. "On the Character of the American Political Order, The Promise of American Politics: Principles and Practice After Two Hundred Years, Robert L. Utley, Jr., ed., Lanham, MD, The American University Press, p. 12. és Weber Max, The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism, trans. Parsons Talcott, Gloucester, MA, Smith Peter, 1988, pp. 62–64.

14 uo. p. 9. hiv. Gallup George, Jr. and Castelli Jim. 1989, The People's Religion: American Faith in the 90s, New York, Macmillan, pp. 33., 45., 48., 75.

jelentkező problémák (rabszolgaság, emberi jogok, háború stb.) inkább erkölcsi, mint politikai értelemben voltak definiálhatók és morális vitát gerjesztettek.¹⁵

A pionírok nemzetének különös jellemzője az előretekintés, amely a mindennapi küzdelemből adódóan csak a közeli jövőre és nem hosszú távra vonatkozik. Az amerikaiak felgyorsuló életében az idő kiemelt jelentőséggel bír és munkájukért azonnali eredményt várnak el. Arms szerint a „... gyorséttermek, 24 órás hírek, országos éjjel-nappali házhozszállítás, azonnali kommunikáció, a repülés előtérbe helyezése a lassabb tömegközlekedési eszközökkel szemben, mind a folytonosan növekvő igények közeli jövőben történő kielégítésének szükségét fejezik ki”.¹⁶ A technológiai fejlődés által fenntartott és az amerikai társadalom által elfogadott „intézményesített” változás, valamint az újdonság utáni vágyakozás sajátos rövid távú szemléletmódot alakítottak ki.

Arms a fentiek alapján határozta meg az amerikai társadalom fejlődése során kialakult alapvető értékeket. Ezek a következők: izolacionizmus; az egyéni szabadságon és jogokon alapuló ideológia; az amerikai állampolgárság tisztán politikai meghatározása; a protestáns munkaetika és a kapitalizmus egyensúlya; a politika erkölcsi megközelítése; etnocentrizmus, mely azon alapul, hogy az amerikaiak erkölcsi magaslaton állnak; az a sovíniszta vélemény, hogy mindenki amerikai akar lenni; az azonnali cselekvésre és elégtételre vonatkozó elsöprő igény.¹⁷ Ezek az értékek áthatják az amerikai társadalom kül- és belpolitikai életét és befolyásolják az USA stratégiai kultúráját.

Az amerikai stratégiai kultúra jellemzői

Az amerikai társadalom, természetesen magában foglalja a stratégiai kultúra hordozóit, a politikai döntéshozó elitet és a védelmi intézményrendszer különböző szintjein elhelyezkedő civil szakértőket és katonákat. Thomas Mahnken ezért az amerikai stratégiai kultúra jellemzőit három szinten, nemzeti, katonai és haderőnemi szinten határozta meg. Elgondolása szerint a stratégia nemzeti szinten a társadalomnak a katonai erő használatával kapcsolatos értékrendjét tükrözi. A második szint, a katonai kultúra kifejezi azt, hogy az adott nemzet hogyan háborúzik. A stratégiai kultúrát haderőnemi szinten a szervezeti kultúra képviseli, amely leírja az adott haderőnem értékeit, küldetését, az alkalmazott haditechnikát.¹⁸ Colin Gray szintekre bontás nélkül 12 tulajdonságot határozott meg, amelyek jól jellemzik az amerikai stratégiai kultúrát,¹⁹ és jelentős azonosságot mutatnak Mahnken eredményeivel.

A védett földrajzi elhelyezkedés döntően határozta meg az amerikai stratégiai gondolkodást és kultúrát. Az elszigetelt fejlődés során megtapasztalt „ingyen kapott” biztonság az optimizmust, a fenyegetések figyelmen kívül hagyását és a béke

¹⁵ uo. p. 9.

¹⁶ uo. p. 10.

¹⁷ uo. p. 12.

¹⁸ Mahnken Thomas G. 2006. United States Strategic Culture, Comparative Strategic Cultures Curriculum, Washington, p. 5.

¹⁹ Gray Colin S. 2005. The American Way of War: Critique and Implications, in Rethinking the Principles of War, szerk. Anthony D. McIvor, Annapolis, MD, Naval Institute Press, pp. 27–33.

természetes állapotként történő értelmezését generálta. A viszonylagos békés fejlődés és az új állam által teremtetett ideológia létrehozott egy új szemléletmódot, amely az amerikai társadalmat minőségében jobbnak, kivételesnek tartotta.

Ez a kivételesség, felsőbbrendűség-érzés vezetett az európai hatalmi politika elutasításához és a mai napig meghatározza az USA viszonyát más országokhoz. A jó győzelmébe, valamint a liberális demokrácia értékeibe vetett töretlen hit ösztönzi az amerikaiakat, hogy ezt a világ más részeire is kiterjesszék, ami oda vezet, hogy az amerikaiak hajlandóak erkölcsi értékek alapján eldöntött „keresztes hadjáratra” a jó érdekében. Gray szerint *„Az amerikaiak ideálokért háborúznak. Más nemzetek a túlélésért, anyagi javakért vagy földért harcolnak, míg az Egyesült Államok a háborút a jó és a gonosz közötti küzdelemnek tartja, amelyben mindig a jónak kell győznie. Az amerikai gondolkodás nem fogadja be az olyan célokért vívott háborúkat, amelyek nincsenek teljes összhangban az igazságossággal és erkölcsösséggel hagyományos amerikai definícióival.”*²⁰ Bár ez a tulajdonság az amerikai társadalom értékeiből következő jellemzője az amerikai stratégiai kultúrának, e téren változás figyelhető meg. Az elmúlt évtizedek katonai beavatkozásai arra engednek következtetni, hogy az Egyesült Államok nemzeti érdekei alapján meghozott stratégiai döntéseket erkölcsi retorikával legalizálják, illetve fogadtatják el a közvéleménnyel.

A katonai erő és a politika kapcsolata tekintetében az amerikai társadalomban a háború devianciának, és nem a politika más eszközökkel történő folytatásának minősül. J. C. Wylie a következőképpen írta le ezt a széles körben elterjedt amerikai véleményyt: *„A háború valóban a politika folytatása? Azt gondolom nekünk nem. A háború egy olyan nemzetnek, amelyik tartózkodik az agressziótól, valójában a politika teljes kudarca. Háború idején, a háborút megelőző politika teljességgel érvényét veszti, mert az a helyzet, melyben érvényesülnie kellene, már nem tükrözi a valóságot. Amikor a háború kitör egy radikálisan megváltozó világba kerülünk.”*²¹ Ezt a tulajdonságot Gray úgy írja le, hogy az amerikaiak hajlamosak „nem stratégiaiilag” gondolkodni.²²

Ez a felfogás sajátos kettősséget eredményezett az amerikai stratégiai kultúrában. Az amerikaiak alapvetően békeszeretők, és legtöbbször minden eszközt bevetnek a háború elkerülésére, az erő alkalmazására pedig, mint utolsó lehetőségre tekintenek. Amikor azonban a döntés megszületett, teljes mértékben mobilizálják az anyagi és humán erőforrásokat a győzelem érdekében. Teszik ezt a teljes társadalom támogatásával, ugyanis – bár erkölcsi alapon vitáznak egy probléma megoldásáról – amikor a vita eldőlt, egy másik amerikai érték kerekedik felül. *„Az amerikaiak nemcsak hisznek a jóban, a szólásszabadságban és az egyén értékében, de ragaszkodnak ahhoz az oktatási rendszerben beléjük oltott értékhez, hogy a jó patrióta állampolgár nem kérdőjelezi meg az állam intézményeit.”*²³ Jól demonstrálja ezt az első Öböl-háborút megelőző kongresszusi vita. A képviselők hosszasan vitatkoztak a katonai beavatkozás előnyeiről

20 Gray. National Style in Strategy p. 26.

21 Wylie, J. C. 1967. Military Strategy: A General Theory of Power Control. New Brunswick: Rutgers University Press

22 Gray. National Style in Strategy p. 33.

23 Curran Dolores, 1983. Traits of a Healthy Family, New York, Ballantine Books, p. 85.

és hátrányairól, de a szavazás után a beavatkozás ellen érvelő képviselők is támogatták az intervenciót.²⁴

A rendelkezésre álló nagy mennyiségű erőforrások, az azonnali intézkedést és eredményeket elváró és általában nem hosszú időre előre tekintő társadalom sajátos jellemzőkkel ruházta fel az amerikai hadviselést, amelyek természetes módon épültek be a stratégiai kultúrába. A háború kitörésével főszereplővé váló amerikai haderő számára nem létezik más cél, mint a győzelem. A nemzetközi biztonságpolitikai kihívásokat az amerikaiak egyfajta játéknak tekintik, amit meg kell nyerni, függetlenül az alkalmazott módszerektől. Ezt D. W. Brogan a következőképpen fogalmazta meg: *„... a győzelem a cél, az eszközök eleganciája egyfajta európai lényegtelenség, mely azokat az időket idézi, amikor a háború a királyok sportja volt”*.²⁵ Gray szerint ugyanígy nem fordítanak figyelmet arra, hogy a győzelem érdekében végrehajtott műveletek milyen hatást gyakorolnak a háborút követő békeállapotra.²⁶ Számukra a győzelem nem értelmezhető korlátozott stratégiai célok elérésével, csak az ellenség teljes megsemmisítésével.

Weigley is az amerikai hadviselés fő jellemzőiként tünteti fel az agresszivitást a hadviselés minden szintjén, a döntő csaták lehetőségének keresését és a teljes erőki-fejtést. Az amerikai haderő álláspontja szerint *„... a háború célja az ellenség teljes legyőzése és katonai erejének elpusztítása”*. Az ellenség felőlése érdekében mobilizálják a nemzet erőforrásait és előnyben részesítik az azonnali megoldásokat, ami direkt stratégiai elgondolásokhoz vezet. Jól jellemzi ezt az amerikaiak és a britek véleménykülönbsége a partraszállással kapcsolatos stratégiát illetően. George C. Marshall vezetésével az amerikaiak a csatornán történő, mihamarabbi átkelésre kívánták az erőket koncentrálni. A britek, ezzel szemben – addig, amíg a szovjetek fokozatosan felmorzsolják a német erőket – a szövetségesekkel stratégiai bombázásokat és nem hagyományos hadviselést folytattak volna a bekerített, megszállt Európában, elhalasztva ezzel az inváziót mindaddig, míg az majdhogynem csak kegyelemdöfés lett volna.²⁷

Az ellenség megsemmisítésére és az amerikai életek megóvására az amerikai haderő jellemzően nagy tűzerőt használ. Ezt alátámasztják az afganisztáni háború legintenzívebb szakaszából származó statisztikai adatok. A tálib erők ellen az amerikai légierő mintegy 22 000 bombát vetett be a különleges erők és az Északi Szövetség támogatására. Ezek közül 12 500 darab precíziós vezérlésű volt. A jelentős tűzerő alkalmazására felhozható, de viszonylag ritkán említett példa a szomáliai beavatkozás, ahol az amerikaiak vesztesége 83 sebesülés és 18 halott volt, ugyanakkor Mogadishuban mintegy 500 szomáliai esett el és körülbelül ezren megsebesültek.²⁸

Az amerikai stratégiai kultúra jellemzője az is, hogy a pusztítás érdekében rendkívüli módon támaszkodik az ipar teljesítőképességére, és előszeretettel alkalmazza

²⁴ Arms, p. 14.

²⁵ Gray Colin S. 1990. War, Peace and Victory: Strategy and Statecraft for the Next Century, New York, Simon and Schuster, p. 356.

²⁶ Gray Colin S. The American Way of War: Critique and Implications, in Rethinking the Principles of War p. 28.

²⁷ Mahnken p. 11.

²⁸ uo. 11.

a felmerülő problémák megoldása során kikristályosodó innovatív technológiai megoldásokat. Ezt az ipari kapacitást és az erőforrások mobilizálását igazolja az, hogy a II. világháború alatt az Egyesült Államok állította elő a szövetségesek harceszközeinek majdnem kétharmadát: 297 000 repülőt, 193 000 tüzérségi eszközt, 86 000 harckocsit, 2 millió teherautót, 8800 hajót és 87 000 partraszálló járművet. A Pearl Harbor-i támadás utáni első háborús évében, 1942-ben az Egyesült Államok több repülőgépet, harckocsit és nehézfegyverzetet gyártott, mint a tengelyhatalmak együttvéve.²⁹

Konfliktus idején nemcsak a termelői kapacitást fokozzák, hanem a kutatási és fejlesztési tevékenységet is, melynek kitűnő példája az atombomba megalkotása. A technológiai fejlesztés a hidegháború idején is kulcsszerepet játszott, amikor az Egyesült Államok minőségi különbséggel kívánta ellensúlyozni a szovjetek számszerű fölényét. Ez a haditechnika ugrásszerű, mondhatni forradalmi fejlődését eredményezte, ami a hidegháborút követő konfliktusokban mindenki számára nyilvánvalóvá tette az amerikaiak technológiai fölényét.

A technológiai fejlesztésektől az amerikaiak nagyobb hatékonyságot várnak el. Ami a háztartási eszközök és számítógépek esetében nagyobb teljesítményt és gyorsaságot jelent, az a fegyverek, fegyverrendszerek tekintetében megnövelt képességeket, jobb találati pontosságot, nagyobb halálozási arányt, több választható opciót.³⁰

Egy, az Egyesült Államok katonai képzési intézményeiben 1900 résztvevővel végrehajtott kutatás szerint, a legtöbb amerikai tiszt azt gondolja, hogy az új technológiák, a kidolgozott harceljárások és a szervezeti struktúra megkönnyíti a katonai erő alkalmazását és a döntő csaták megvívását.³¹

A technológiába vetett túlzott bizalom ugyanakkor hátrányt is jelenthet. Az Egyesült Államok a legtöbb területen meglévő technológiai fölénye ellenére alulmaradt Vietnámban, mert nem rendelkezett megfelelő stratégiával a politikai célok elérésére.³² Thomas G. Mahnken szavaival: „... a technológia a stratégiai gondolkodás gyenge helyettesítője”.³³ Ennek ellenére a haditechnika ugrásszerű fejlődése a haderő-struktúra transzformációjához vezetett és mind több területen kiváltotta a hús-vér katonát. Napjaink nem hagyományos háborús műveletei azonban különösen élőerő-igényesek, és még inkább speciális képesség-igényűek (például a HUMINT, a CIMIC, a helyi erők kiképzése és támogatása, az idegennyelv-ismeret, amelyek egy konvencionális háborúban kisebb jelentőséget kapnak).³⁴

A modern haditechnika alkalmazása további előnyt biztosít ugyanakkor egy másik területen, ami egyre erőteljesebben jellemzi az amerikai társadalmat, a politikai és katonai vezetést, ezért a stratégiai kultúrát is: a veszteségek kerülése, illetve az érzékeny reagálás az áldozatokra. Általánosan elfogadott vélemény az, hogy az amerikai

29 Overly Richard, 1995. Why the Allies Won? New York, p. 192.

30 Arms p. 21.

31 Mahnken Thomas G., FitzSimonds James R. 2003. The Limits of Transformation: Officer attitudes toward the Revolution in Military affairs, Newport Paper 17. Newport, Naval War College Press ch. 6.

32 Mahnken Thomas G. United States Strategic Culture p. 13.

33 uo.

34 Record Jeffrey, 2006. The American Way of War, Alabama, p. 6.

közvélemény nagyon érzékeny az elvesztett amerikai életekre, és ez a hidegháború befejeződése óta egyre növekvő tendenciát mutat. Ez valójában annak következménye, hogy 1990 után az Egyesült Államok több olyan katonai konfliktusban vett részt, amelyek az amerikai érdekek tekintetében nem voltak meghatározóak. Érthető volt például az amerikai erők kivonása Szomáliából a Mogadishuban elszenvedett, korábban már említett veszteségek után.³⁵

A technológia alkalmazásának veszteségcsökkentő szerepe és a veszteségekre való érzékenység szempontjából is meg kell említeni a koszovói beavatkozást, ahol a légierő nagypontosságú csapásai lehetővé tették, hogy a NATO elérje politikai céljait szárazföldi erők alkalmazása nélkül. Meg kell azonban említeni, hogy a szárazföldi erők bevetéséről folyó vita egyik meghatározó eleme volt az esetleges veszteségek száma és az erők védelmének fontossága.

Az Afganisztánban zajló műveletek tanulmányozásakor is szembetűnő, hogy az Egyesült Államok milyen óriási forrásokat áldoz az amerikai életek védelmére. Például az improvizált robbanószerkezeteknek ellenálló, folyamatosan fejlesztett járművek, valamint a felkutatásukra megalkotott és bevetett robotok mindegyike olyan összegeket emészt fel, amit ilyen feszes műveleti tempó mellett csak az Egyesült Államok engedhet meg magának.

Ugyanakkor úgy tűnik, hogy a haderő sokkal érzékenyebb a veszteségekre, mint a politikai vezetők. Ennek oka lehet, hogy az óriási veszteségeket okozó vietnami háború során a közvélemény nem támogatta tovább a háború folytatását a halottak nagy száma miatt. Ez mély nyomot hagyott a katonákban, ezért a tapasztalatok feldolgozása után a Weinberger–Powell doktrínával próbálták ennek ismételt előfordulását megakadályozni. A Weinberger-teszt ma is hatást gyakorol az amerikai katonai vezetésre azzal, hogy a katonai erő alkalmazásának feltételeként határozza meg az Egyesült Államok létfontosságú érdekei és a küldetés közötti kapcsolatot, a közvélemény támogatását, a katonai győzelem iránti elhatározást, valamint azt, hogy katonai erő csak mint utolsó lehetőség alkalmazható (kiegészítve Powell azon kitételével, hogy az erők alkalmazása esetén azt csak teljes odaadással lehet tenni).³⁶

A veszteségekre történő érzékeny reakció a műveletek során az ellenség szempontjából is fontos tényező, a gyengeség jeleként értékelhető és bizonyosan szerepet játszik stratégiája kialakításánál. Egy magas rangú brit tiszt szerint „... a jövő konfliktusaiban az Egyesült Királyságnak az amerikai veszteségkerülés állította korlátok között kell tevékenykednie”.³⁷

A haderő méreteiből, szervezeti struktúrájából és a logisztikai ellátórendszer szervezettségéből adódóan a harc megvívásának képessége térben és időben nem korlátozott. Az amerikai haderőnek a műveletek tervezésekor nem szab korlátot a szükséges hadianyag mennyisége és az sem, hogy az hogyan jut el a hadszíntérre.

³⁵ Mahnken p. 13.

³⁶ Record Jeffrey, p. 13.

³⁷ Balshaw K. S. Wing Commander RAF, 2001. Spending Treasure Today but Spilling Blood Tomorrow: What are the Implications for Britain of America's Apparent Aversion to Casualties?, Defence Studies Vol. 1. p. 101.

Mivel a haderőstruktúrát hosszú időn keresztül konvencionális háborúra tervezték, rendelkeznek a szükséges képességekkel, amelyek jól működő logisztikai rendszerbe integrálódtak.

A haderőstruktúra kapcsán kell megemlíteni az amerikai haderő sajátos felépítését, illetve az egyes haderőnemek eltérő, a stratégiai kultúrába beépült jellemzőit. Az amerikai állampolgár a szárazföldi haderőhöz, a légierőhöz, a haditengerészethez vagy a tengerészgyalogsághoz csatlakozik és a képzés, kiképzés során olyan szervezeti kötődés alakul ki nála, ami erősebb a rendfokozati, szakmai és az állománykategóriához kapcsolódó összetartozás érzésénél. Mindez az összhaderőnemiséget, és a haderőnemek közötti hatékony együttműködést elősegíteni hivatott Goldwater–Nichols törvény ellenére sem változott.³⁸

Végezetül meg kell említeni azt az alapvető, ami több mint 200 év történelmi tapasztalata után sem változott: a haderő feletti rendkívül erős civil kontrollt. Az alkotmány szerint az amerikai haderő főparancsnoka, az amerikai elnök civil ember, a védelmi minisztériumot és a haderőnemeket is civil tisztviselők irányítják.

* * *

Az amerikai társadalom alapvető értékeinek és a stratégiai kultúra jellemzőinek áttekintése során nyilvánvalóvá válik a kapcsolat az értékek és az Egyesült Államok stratégiai viselkedése között. Ez a kapcsolat nem azt jelenti, hogy egy alapérték, vagy a társadalomra jellemző tulajdonság meghatározza a stratégiaalkotás és hadviselés valamely jellemzőjét, hanem láthatóan befolyásolja annak minden elemét. Az azonnali cselekvés és elismerés társadalmi preferenciája például nemcsak a gondosan, hosszú időre tervezett stratégiák mellőzését, hanem a közvetlen döntő csaták lehetőségének keresését és nagy tűzerő alkalmazását is generálja.

A technológiai innovációt és az eredmények alkalmazását sem csak a történelem során kialakult optimizmus, a problémák megoldására fókuszáló szemléletmód és az egyéni teljesítmények elismerése stimulálja, hanem az új és a változások iránti fogékonyság, és az idő központi szerepe is befolyásolja. A technológia, mint erősokszorozó az ellenség hatékonyabb pusztítását is lehetővé teszi, ugyanakkor hozzájárul az amerikaiak által nagyra értékelt emberi élet védelméhez, legyen az saját vagy ellenséges.

Ezek az összefüggések annak ellenére léteznek, és gyakorolnak tartós hatást a stratégiai gondolkodásra, hogy a teljes mértékben az egyénre épülő amerikai társadalom tele van ellentmondásokkal. Egyik, hogy az egyéni sokszínűség elismerése mellett, a politikai szimbólumok elfogadásával mindenkinek magára kell öltenie a patrióta nemzeti identitást. A második ellentmondás a társadalom vallási, erkölcsi értékrendje és az állam szekuláris működése között feszül, amelyet tovább erősít a nemzetbiztonsággal kapcsolatos döntések morális alapra helyezése. Végül, hogy az izolacionista szemléletű amerikai társadalom – amelyik ha teheti, elkerüli a katonai konfliktust – amennyiben rászánja magát a katonai erő alkalmazására, a saját módján vívja a harcot, és rendkívüli módon élvezi azt.³⁹

³⁸ Mahnken p. 16.

³⁹ Arms p. 27.

A történelmi tapasztalatok megerősítik azt, amit az ellentmondások előrevetítenek, hogy az amerikai stratégiai kultúra viszonylag állandó tulajdonságai beazonosíthatóak, ugyanakkor az Egyesült Államok stratégiai viselkedését más tényezők is befolyásolják, ezért az nem előre megjósolható.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Adamsky, Dima P., 2008. American Strategic Culture and the US Revolution in Military Affairs, Defence and Security Studies, Norwegian Institute for Defence Studies
- Arms Anita M. 1993. Strategic Culture the American Mind, in Essays on Strategy IX, szerk. Thomas C. Gill, Washington, National Defence University Press
- Bagby, Laurie M. Johnson, 1994. The Use and Abuse of Thucydides in International Relations. In: International Organisation, vol, 48, no. 1
- Balshaw K. S. Wing Commander RAF, 2001. Spending Treasure Today but Spilling Blood Tomorrow: What are the Implications for Britain of America's Apparent Aversion to Casualties? Defence Studies Vol. 1.
- Booth Ken, 1990, The Concept of Strategic Culture Affirmed, in Strategic Power: USA/USSR, szerk. Carl G. Jacobsen, London, The Macmillan Press Ltd.
- Gray Colin S. 1990. War, Peace and Victory: Strategy and Statecraft for the Next Century, New York, Simon and Schuster
- Gray Colin S. 2005. The American Way of War: Critique and Implications, in Rethinking the Principles of War, szerk. Anthony D. McIvor, Annapolis, MD, Naval Institute Press, pp. 27–33.
- Klein, Bradley S., 1998. Hegemony and Strategic Culture: American Power Projection and Alliance Defence Politics, In: Review of International Studies, Vol. 14. No. 2. pp. 133–148.
- Lantis, Jeffrey S. 2006. Strategic Culture: From Clausewitz to Constructivism, Comparative Strategic Cultures Curriculum
- Legro, Jeffrey W. 1994. Military Culture and Inadvertent Escalation in World War II, In: International Security, Vol. 18. No. 4. pp. 108–142.
- Legro, Jeffrey W. 1995. Cooperation Under Fire: Anglo–German Restraint during World War II, Ithaca, New York, Cornell University Press
- Mahnken Thomas G. 2006. United States Strategic Culture, Comparative Strategic Cultures Curriculum, Washington
- Mahnken Thomas G., FitzSimonds James R. 2003. The Limits of Transformation: Officer attitudes toward the Revolution in Military affairs, Newport Paper 17. Newport, Naval War College Press ch. 6.
- Overy Richard, 1995. Why the Allies Won?, New York
- Snyder Jack L., 1977. The Soviet Strategic Culture: Implications for Nuclear Options, R-2154-AF Santa Monica, Calif.: Rand Corporation
- Szun-Ce: A hadviselés törvényei (Szun-Ce ping-fa)
<http://mek.oszk.hu/01300/01345/01345.htm#eloszo> (2013-01-05)
- Wylie, J. C. 1967. Military Strategy: A General Theory of Power Control. New Brunswick: Rutgers University Press